

MIHAIL STAN

GHID
ORTOGRAFIC, ORTOEPIC
ȘI DE PUNCTUAȚIE

pentru uz școlar

art
educațional

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i> de Rodica Zafiu	5
<i>În loc de prefață</i>	7
Norme și principii ortografice, ortoepice și de punctuație	11
Semnele ortografice și de punctuație	34
Apostroful	34
Bara oblică	36
Blancul (spațiul alb)	38
Cratima	40
Două puncte	43
Ghilimelele/Semnele citării	50
Linia de dialog și de pauză	57
Paranteza (rotundă, dreaptă)	60
Punctul	64
Punctele de suspensie	70
Punctul și virgula	73
Semnul exclamării	77
Semnul întrebării	79
Virgula	83
Reguli și precizări ortografice, ortoepice și morfologice	93
Exerciții recapitulative	154
Exerciții ortografice	158
Teste de ortografie, de ortoepie, de punctuație și de morfologie	164
Soluții pentru testele propuse. Bareme de corectare și de notare	216
Dicționar selectiv de cuvinte/de grupuri sintactice de cuvinte (conform DOOM²)	262
Bibliografie	293

Cuvânt-înainte

Întâlnim la tot pasul lamentații și nedumeriri: mulți vorbitori de azi recunosc că nu știu prea bine cum să plaseze virgulele într-un text, se întreabă care sunt formele corecte de plural, dacă trebuie sau nu să scrie cu inițială majusculă un anume cuvânt, dacă e sau nu nevoie să lase spații albe după o bară oblică sau după punctul unei abrevieri. Unii transferă inconștient în română regulile punctuației limbii engleze, preluate din textele pe care le citesc și le traduc zilnic. Presa și mai ales internetul sunt spații largi de desfășurare a unor enunțuri deviante și aproximative. Informația corectă și relevantă există, desigur, dar găsirea ei este tot mai anevoioasă, în haosul de păreri, pseudoreguli transmise din om în om, știri aproximative, îndreptare improvizate. Acum câțiva ani, apariția noii ediții a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic* (DOOM²) a produs spaime și indignări, părându-li-se unora că ar fi anunțat mari schimbări și ar fi manifestat o inacceptabilă permisivitate; se constată azi că foarte puțini știu ce a adus cu adevărat nou și ce a reconfirmat dicționarul normativ.

Ghidul ortografic, ortoepic și de punctuație al domnului profesor Mihail Stan este, de aceea, extrem de necesar. Autorul cunoaște în detaliu lucrările fundamentale cu rol normativ, le-a examinat cu atenție și le-a evaluat, observând convergențele și diferențele dintre ele, precum și spațiile intermediare, în care nu acționează norme ferme. Operația de confruntare a instrumentelor normative și de extragere a unei judecăți echilibrate este esențială pentru a face ca norma să nu rămână literă moartă și sursă de misterioase sancțiuni. Cel puțin la fel de importantă este operația de mediere: reorganizarea informației astfel încât ea să corespundă cel mai bine necesităților didactice și posibilelor întrebări ale cititorului.

De fapt, deși cuprinde în subtitlu cuvântul *școlar*, acest ghid nu este unul elementar, simplificat și destinat doar procesului didactic. Dimpotrivă, mi se pare a fi un instrument complex, care reunește extrem de multă informație și o oferă nu numai elevilor și profesorilor, ci și publiciștilor,

editorilor și tuturor celor care redactează astăzi texte, având obligația de a respecta normele actuale ale limbii. Într-un moment în care cei mai mulți autori trebuie să-și tehnoredacteze cu acuratețe teze și disertații, rapoarte de cercetare, articole și cărți, într-o epocă în care spațiul virtual este copleșit de texte și oricine poate deveni editor al propriului blog sau moderator al unui forum, informația clară și corectă asupra normelor este mai necesară decât oricând. Ideea că tendința actuală ar fi de voită ignorare și dispreț pentru norme e o simplă prejudecată; permanent izbucnesc dezbateri vii în legătură cu exprimarea corectă.

Ghidul ortografic, ortoepic și de punctuație aduce la zi informația prin confruntarea îndreptarelor, a dicționarelor și a gramaticilor existente, dar și prin cuprinderea unor explicații ample despre tehnoredactarea computerizată. Cel mai exigent cititor va găsi aici răspunsurile la multe întrebări pe care și le va fi pus cândva, confruntându-se cu opinii contradictorii: despre spațiile albe care trebuie sau nu lăsate în folosirea barei oblice, a punctelor de suspensie sau a inițialelor abreviate; despre folosirea majusculei la începutul unui citat fragmentar; despre locul punctului în interiorul sau în afara unei paranteze finale etc.

Meritorie este și subordonarea aspectelor teoretice față de cele aplicative: autorul apropie permanent chestiunile limbii de situațiile practice, de dubiile cotidiene și furnizează acele explicații gramaticale care sunt cu adevărat indispensabile înțelegerii normei, a variațiilor acceptabile și a posibilelor greșeli. Numeroasele exerciții cuprinse în această carte (cu rezolvarea lor integrală) au grade diferite de complexitate, putând deveni pentru oricine un instrument de autoverificare.

Ancorat în actualitate (prin problemele tratate, care sunt într-adevăr zonele de ezitare și greșală din limba de azi), acoperind o cantitate foarte mare de probleme, didactic în sensul cel mai înalt al cuvântului, prin formulările clare, corecte și concise și prin acuratețea redactării, acest ghid este deja un instrument de referință, care se va bucura, desigur, de succesul meritat, trezind interesul unei categorii largi de cititori. În ultimă instanță, valoarea sa este conferită de judecata sigură și moderată a autorului, de atitudinea sa inteligentă și nuanțată față de normă: accentul nu cade pe absolutizarea unor reguli, ci pe înțelegerea laturii lor convenționale și a obligației de a le cunoaște.

RODICA ZAFIU

În loc de prefață ...

Lui Eric-Ioan

Prezenta carte, cu revizuirii și substanțiale adăugiri față de prima ediție (*Aspecte ortografice, ortoepice și morfologice ale limbii române*, Grupul Editorial ART, București, 2007), s-a ivit din necesitatea de a armoniza, într-un limbaj accesibil, pentru uz școlar, principalele *norme, principii și reguli* ortografice, ortoepice, de punctuație și morfologice ale limbii române contemporane.

În procesul de învățământ, instrumentele normative editate sub egida Academiei Române au o situație, *de facto și juridică*, oarecum neclară, astfel:

– **IOOP** (*Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan“, ediția a V-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997; retipărit în 2001), își mai păstrează actualitatea doar parțial, prin capitolul *Punctuația* (*op. cit.*, p. 49 – 91); se așteaptă o nouă ediție în care să se producă armonizarea cu prevederile cuprinse în **DOOM**²;

– **DOOM**¹ (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Academia Republicii Socialiste România, Institutul de Lingvistică al Universității din București, Editura Academiei, București, 1982) a fost abrogat, locul său luându-l **DOOM**²; din **DOOM**¹ își mai păstrează actualitatea în special anexele, care nu au fost cuprinse decât parțial și sporadic în noua ediție a *Dicționarului ... (Nume proprii geografice și nume de locuitori; Nume proprii de persoane; Scrierea numelor proprii latinești și grecești vechi; Simboluri și abrevieri etc.)*;

– **DOOM**² (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005) este instrumentul normativ de bază în învățarea școlară (începând cu anul școlar

**IOOP, ediția a V-a,
DOOM¹,
DOOM²,
GA,
GALR**

2006-2007); întrucât la data apariției DOOM² noua gramatică a Academiei (GALR) nu era definitivată, anumite prevederi ale acesteia nu au fost preluate, situația rămânând să fie clarificată într-un viitor, presupunem, nu prea îndepărtat;

– **GA** (*Gramatica limbii române* [volume: *I, Morfologia și II, Sintaxa*], Academia Republicii Socialiste România, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei, București, 1966) este, oficios, instrumentul normativ cu care operează școala (programe și manuale școlare, subiecte pentru concursuri și examene etc.); nu este mai puțin adevărat că în practica școlară au fost introduse elemente de modernitate în analize și interpretări gramaticale ale unor fapte de limbă, dar, programatic, prevederile impuse prin noua gramatică (GALR) nu au fost încă introduse, oficial, în procesul de predare-învățare-evaluare;

– **GALR** (*Gramatica limbii române* [volume: *I, Cuvântul și II, Enunțul*], Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“, Editura Academiei Române, București, 2005; ediția revizuită 2008) este ultimul instrument, care, cel puțin juridic, ar fi trebuit să devină normativ în administrație și în învățământ, iar alte instrumente normative amintite (IOOP, DOOM²) ar fi trebuit armonizate după această nouă gramatică a Academiei; cum, *de facto*, acest fapt nu s-a produs, în școală s-a instaurat incertitudinea, rezultatul mai mult decât evident fiind scăderea interesului pentru promovarea normei în exprimarea curentă, la diferite niveluri.

Din chiar aspectele semnalate, este evident riscul pe care autorul și-l asumă în încercarea de armonizare a unor reguli și prevederi, nu totdeauna compatibile cu practica școlară curentă și nu totdeauna înțelese și aplicate de lumea școlii, în litera și în spiritul lor. Acolo unde situația a permis-o, am luat în considerare și alte lucrări de referință în domeniu (a se vedea capitolul *Bibliografie*), iar în rarele situații în care se impunea exprimarea unei opțiuni proprii, nu am ezitat să semnalăm acest fapt. De asemenea, pentru ilustrarea normelor, a principiilor și a regulilor, am utilizat exemplificări din opere literare diverse, în speranța unei înțelegeri adecvate a modului în care aceste norme, principii și reguli se concretizează în opera scriitorilor români, de ieri și de azi.

Prin chiar specificul ei, cartea se adresează, în primul rând, elevilor din ciclul gimnazial și liceal, în egală măsură, fiind și un instrument auxiliar

pentru profesorii de limba și literatura română, ca și pentru toți cei care sunt interesați de cunoașterea normelor limbii literare, așa cum sunt ele definite de *Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”*. În egală măsură, ea se adresează și funcționarilor din administrația centrală și locală, care vor găsi aici și norme de redactare corectă a unor acte și hotărâri administrative și juridice, în acord cu normativele Academiei Române și cu *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Din rațiuni didactice, cartea este organizată ca un **ghid școlar**, având două părți complementare:

– prima parte, teoretică și exemplificativă, cuprinde capitole care privesc normele și principiile ortografice, ortoepice și de punctuație, semnele ortografice și de punctuație, regulile și precizările ortografice, ortoepice, de punctuație și morfologice, conform instrumentelor normative și altor lucrări de referință în domeniu (IOOP, DOOM², GALR, DSL, ELR etc.);

– a doua parte conține o gamă variată de exerciții și de teste menite să aprofundeze cunoașterea normelor și a regulilor, urmată de un capitol de soluții/de rezolvări și de un dicționar selectiv de cuvinte nou introduse, modificate sau cu dificultăți de utilizare, conform DOOM².

Exercițiile și testele sunt organizate pe seturi care presupun o rezolvare într-o unitate de timp rezonabilă, în condițiile orei de curs sau ale unei pregătiri individuale accelerate, oferindu-se astfel posibilitatea rapidă a controlului/a autocontrolului, fie prin soluțiile date, fie prin consultarea dicționarului selectiv din ultima secțiune a cărții.

Pentru însușirea rapidă a normelor, a principiilor și a regulilor avute în vedere, recomandăm ca, mai întâi, să fie citită cu atenție întreaga parte întâi a cărții, apoi dicționarul selectiv al cuvintelor nou introduse/modificate prin DOOM², și abia după aceea să se treacă la rezolvarea exercițiilor/a testelor și la consultarea soluțiilor propuse.

Ghid școlar:
• **norme, principii, reguli și precizări ortografice, ortoepice, de punctuație și morfologice;**
• **exerciții și teste**

MIHAIL STAN

Norme și principii ortografice, ortoepice și de punctuație

Unul dintre obiectivele fundamentale ale studierii limbii române în școală, despre a cărui actualitate nu mai este necesar să amintim, rămâne dobândirea de către elevi a competenței de utilizare, corectă și expresivă, a acestora în diferite situații de comunicare. Cunoașterea și aplicarea normei/a normelor, a principiilor și a regulilor care guvernează sistemul limbii materne este, deopotrivă, o datorie morală raportată la apartenența etnică și o necesitate reală de a comunica cu semenii, eficient și civilizată, fără riscul de a fi greșit sau incomplet înțeleși în ceea ce am vrut să spunem.

În actualitate, nu cunoaștem situația vreunui popor care să nu-și fi arătat preocuparea pentru cultivarea și normarea propriei limbi, ca factor unificator și stabilizator pentru spiritualitatea, cultura și civilizația proprie. Oricâte limbi de circulație internațională sau locală ar ști cineva – și este laudabil dacă acest fapt s-ar întâmpla chiar în proporții de masă – cunoașterea nuanțată a propriei limbi este întâia carte de vizită cu care un individ se prezintă în fața lumii, dovada de rigoare a gândirii și de profunzime și nuanțare a simțirii, cu rolul unui „pașaport“ de educație personală.

În limba română contemporană, pătrunderea masivă în limbă a anglicismelor, împrumutate cu sau fără rost, și tendința evidentă de internaționalizare a vocabularului – fenomene până la un punct normale, de înțeles și de acceptat, ca o consecință firească a globalizării – se întâlnesc cu „manelizarea“ și cu invazia kitsch-ului. Această realitate impune școlii datoria primordială de a promova limba română corectă, normată, dar vie și nuanțată, adaptată realităților vremii, în măsură să formeze conștiințe și personalități.

Acceptarea fără discernământ a modelelor lingvistice, tolerarea greșelii, necunoașterea sau ignorarea normelor și a regulilor care stau la baza

sistemului limbii sunt atitudini care trebuie combătute activ, oriunde și oricând, cu mijloace dintre cele mai diverse, bazate pe argument, rigoare și exemplificare.

Cartea de față este un astfel de mijloc pentru cultivarea unor deprinderi de utilizare corectă și expresivă a limbii române, având în vedere tocmai aceste situații de folosire corectă a *semnelor ortografice și de punctuație*, conform regulilor stabilite prin IOOP și DOOM² – sau explicitate în alte lucrări de referință –, unele dintre acestea *adaptate nivelului mediu al învățării școlare*.

A. Despre semnele ortografice și ortoepie

Printr-un studiu de referință în domeniu (*Punctuația în limba română*, Ediția a III-a, revăzută, Editura GRAMAR, București, 2004, p. 64), G. Beldescu remarca faptul că *ortografia* are în vedere „forma corectă a cuvintelor (întregi, abreviate, segmentate, libere sau legate în vorbire), pe care le delimitează după sensul lor lexical și după valorile lor gramaticale“, iar *punctuația* are drept obiect „structurarea conținutului unui text, delimitându-i și/sau marcându-i componentele după criteriile sintactice, prozodice, semantice (logice) și stilistice ori după interpretarea vorbitorului“.

ortografie =
scriere corectă
ortoepie =
pronunțare
corectă

Semnele ortografice pot substitui „rostirea incompletă a unui cuvânt sau a unui număr transcris cifric“, iar *semnele de punctuație* „substituie, în anumite împrejurări, cuvinte sau comunicări nonverbale“.

Conform DOOM² (notă de subsol, p. XXXVII), „distanța semne *ortografice* – semne *de punctuație* este artificială“, întrucât „scrierea corectă în sens larg include și punctuația“. *Apostroful* este singurul semn exclusiv ortografic, celelalte semne fiind, în funcție de context, fie ortografice, fie de punctuație: „*cratima* este semn numai preponderent ortografic, *bara oblică*, *blancul*, *linia de pauză* și *punctul* sunt mai ales semne de punctuație, iar *virgula*, deși semn de punctuație, privește într-o anumită măsură și ortografia în sens strict“.

Cât privește ortografia, lucrările normative subliniază faptul că „este esențial fonetică (fonematică), redând pe cât este posibil pronunțarea“ (DSL, p. 404).

Conform DSL (pp. 404 – 406), ortografia limbii române actuale se supune unor principii și unor criterii care pun în evidență regulile ortografice:

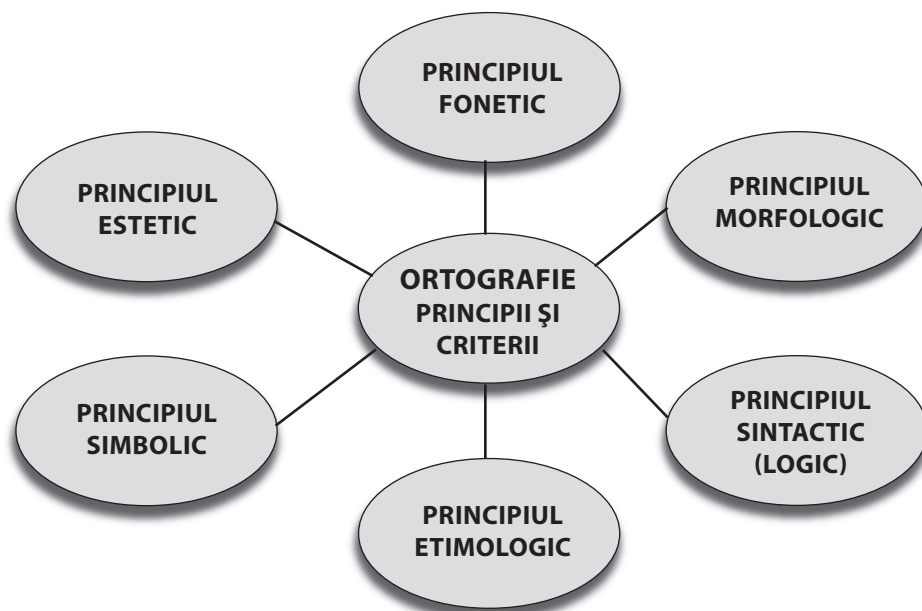

Figura 1. Principii și criterii în ortografie

principiul fonetic

(fonematic sau fonologic) pune în evidență:

- a. corespondența literă – sunet: *apă* – [a] [p] [ă];
- b. scrierea unei litere care notează sunete/grupuri de sunete diferite, de exemplu: *mere* – [mɛrɛ]; *beam* – [bɛam]; *aceea* – [aɕɛ-ia]; *examen* – [ɛgzamen]; *exact* – [ɛgzact] etc.;
- c. scrierea unor grupuri de litere care notează un singur sunet: *Gheorghe* – [g'or- g'e]; *ghiol* – [g'ol]; *geam* – [ğam]; *Baciu* – [ba-ču] etc.

Din cauza literelor polivalente (care notează sunete diferite), ca și din cauza accentului în pronunțare, dar nenotat în scriere, există ³relativ numeroase cuvinte și forme flexionare omografe neomofone (scrise la fel, dar pronunțate diferit) :

Acele [substantiv, pron: aɕele] *de cusut sunt strânse toate în cutia lor.*

Acele [adjectiv pronominal, pron: aɕele] *fete au venit mai devreme.*

Accentul se notează în scris pentru dezambiguizarea recitării corecte a versurilor sau pentru notarea rostirii particulare a unui cuvânt într-o situație de comunicare dată:

*Un blèstem te-mpresoară din veac în veac, dar tu
Îi ești dator clădirii s-ascuți de el, sau nu.
Altarul ca să fie și pietrele să ție
Cer inima și viața zidite-n temelie.*

(Tudor Arghezi, *Poetului necunoscut*)

**principiul
morfologic**

se reflectă în reguli ortografice, privind:

- a. scrierea cuvintelor compuse, cu sau fără cratimă, în funcție de gradul de sudură manifestat în flexiune: *floarea-soarelui*; *Mihai Viteazul*; *bungust*, dar: *bunul lui gust* etc.;
- b. scrierea unor alternanțe fonetice, vocalice sau consonantice: *oală – olar*; *gheață – ghețuri*; *carte – cărțică – cărțulie* etc.;
- c. notarea articolului hotărât enclitic, uneori nepronunțat în exprimarea orală: *L-a luat valu'!*/*L-a luat valul!*;
- d. despărțirea cuvintelor în silabe, la capăt de rând, după pronunțare (silabație fonetică) și după modul de formare (silabație morfologică): *obiectiv – o-biec-tiv*; *subiectiv – su-biec-tiv*; *dezamăgit – de-za-mă-git/dez-a-mă-git*; *subînțelege – su-bîn-țe-le-ge/sub-în-țe-le-ge*.

**principiul
sintactic/lexico-
sintactic**

uneori numit și principiul *logic*, se aplică:

- a. „la distingerea cuvintelor unice compuse de grupuri de cuvinte omofone“ (DSL, p. 405): *numai* versus *nu mai*; *odată* versus *o dată* etc.:
– *Vino numai tu, nu mai încerca să-l aduci și pe el!*
Erau odată un moș și o babă.
N-am fost ascultat decât o dată.
- b. la distingerea unor cuvinte autonome de omografele formate din cuvinte diferite: *sar* versus *s-ar*, *la* versus *l-a*; *țineți* versus *ține-ți* etc.:

Toți sar de pe această trambulină.
 S-ar putea ca toți să fie admiși.
 Pleacă singur la Constanța.
 Abia ieri l-a întrebat despre tine.
 Știi că țineți la renumele vostru.
 – Ține-ți cărțile în bibliotecă, nu pe masă!

**principiul
etimologic**

(care se referă la tradiție și la proveniența cuvântului)
impune:

- a. scrierea cu *e* a diftongului [ie] în inițiala următoarelor pronume personale: *eu, ea, ei, ele* sau a unor forme ale verbului *a fi*: *ești, este, e, eram, erai, erați, erau* etc.;
- b. scrierea cu dublă vocală/dublă consoană a unor cuvinte: *alcool, accelera, acces, accident, calcio-vecchio, loess, ambiguu, Aaron, Varlaam* etc.;
- c. scrierea cu particularități neromânești:
 - a unor neologisme neadaptate (*alură, bleu, design, show, break, business ...*);
 - a numelor proprii străine, precum și a derivatelor acestora pe teritoriul limbii române actuale (*New York, new-yorkez; Shakespeare, shakespeareian/shakespeare-ian ...*);
 - a unor nume românești scrise după model străin (*Kretzulescu, Negruzzi, Philippide, Rosetti, Tonitza ...*).

Conform DSL (p. 405), „un principiu pseudoetimologic, combinat cu criteriul poziției în cuvânt, se aplică în folosirea a două litere – *â* și *î* – pentru una și aceeași vocală /i/“, chiar și în situația cuvintelor provenite din alte limbi decât din limba latină: *bântui, pașalâc*.

Aceeași lucrare pune în evidență influența asupra ortografiei a altor două principii „cu autonomie controversată și cu pondere redusă“:

**principiul
simbolic**

aplicat în scrierea cu majusculă sau cu literă mică a unor cuvinte de tipul: *Apus* (regiune a continentului) – *apus* (punct cardinal); *Pământ* (planetă) – *pământ* (material); *Olanda* (țară) – *olandă* (sortiment de pânză) etc.:

O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus!
Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
Tot ce stă în umbra crucii, împărați și regi s-adună
Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună.

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

Iar peste mii de sloiuri de valuri repezite
O pasăre plutește cu aripi ostenite,
Pe când a ei pereche nainte tot s-a dus
C-un pâlc întreg de pasări, pierzându-se-n apus.

(Mihai Eminescu, *De câte ori, iubito ...*)

principiul estetic constând în evitarea, acolo unde este posibil:

- a. a obținerii unor cuvinte prea lungi (spre exemplu, în scrierea multor numerale compuse; de preferat: *Costă 4.525.000 de lei/Costă 452,50 RON* versus *Costă patru milioane cinci sute douăzeci și cinci de mii de lei*);
- b. a „repetării mai multor litere în succesiune imediată (scrierea cu *-iei*, în loc de *-iii*, a formelor de G.-D. sg. art. *bucuriei, daniei*)“.

**SEMNE
ORTOGRAFICE**
– **apostroful**;
– **bara oblică**;
– **blancul**;
– **cratima**;
– **linia de pauză**;
– **punctul**;
– **virgula**.

În viziunea GALR, DOOM², DSL, ELR, în limba română actuală sunt considerate *semne ortografice* următoarele: *apostroful, bara oblică, blancul (spațiul alb), cratima, linia de pauză, punctul, virgula*.

Cu excepția *apostrofului*, al cărui rol este acela de a marca absența unui sunet sau a unui grup de sunete dintr-un cuvânt (*funcție substitutivă*), toate celelalte semne ortografice au „*funcție demarcativă*“ (ELR, p. 405) sau *delimitativă*:

– între cuvintele unui enunț (*relația cauză–efect ...*, această carte interesantă ...);

– între elementele nesudate ale unui cuvânt compus (*mai-mult-ca-perfectul, viitorul anterior, Ștefan cel Mare și Sfânt ...*);

– între segmentele unui cuvânt întreg (*bleu-ul, RATB-ul, 16-imi, x-ul ...*);

– în abrevieri (*d-ta, d-voastră etc.*).

Ar mai fi de amintit legătura *ortografiei* cu *ortoepia* (pronunțarea literară/exemplară). Majoritatea *regulilor de ortoepie* sunt și *reguli ortografice*, de tipul „se scrie și se pronunță ...“:

Se scrie și se pronunță **ia** când **alternează** cu **ie** (*iadă/ied, iarnă/ierni, baia/baie, băiat/băieți, femeia/femeie, tăia/taie, trebuia/trebuie, trăiască/trăiește, întemeiază/întemeieze, îndoială/îndoieli, vasluian/vasluieni*) sau cu **i** (*joia/joi, treia/trei*).

(DOOM², p. XLVII)

Pe lângă acestea, există situații în care *ortoepia* se deosebește de *ortografie*, fapt redat de o seamă de reguli de contrast, formulate comparativ, de tipul „se scrie ..., dar se pronunță ...”, ca în exemplul următor:

Se scrie **ea**, dar se pronunță [**ia**] când **alternează** cu **e**: *ea/el*; în neologisme, vorbitorii limbii literare pronunță **ea**, sub influența scrierii: *aleea/alee, crează/creez, efectuează/efectuez*.

(DOOM², p. XLVII)

Se cuvine să fie amintit faptul că, deși aceste norme au caracter unitar, *ortoepia* actuală „admite în anumite situații particulare variante așa-zis libere” (DSL, p. 403), cum este cazul:

- variantelor libere de accentuare: *anost/ānost, dihor/dīhor, facsimil/facsimil, intim/intīm, măgăriță/măgăriṭă, mijloc/mijloc, profesor/profesor, vector/vector* etc;
- variantelor de sunete din formarea cuvintelor: *adineauri/adineauri/adinioarea, balegă/baligă, filosof/filozof, filosofie/filozofie* etc.
- variantelor de pronunțare în ritm lent/tempo lent (caracteristică a vorbirii îngrijite și a scrierii în stilul științific) și în ritm rapid/tempo rapid (presupunând scrierea cu cratimă, care devine astfel și o marcă a oralității stilului): *de abia/de-abia, de aceea/de-aceea, cea de a doua fată/cea de-a doua fată* etc.

În lucrările cu caracter normativ sau în lucrările de referință (GA; GALR; DOOM²; IOOP; DSL; ELR; Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*; G. Beldescu, *Punctuația în limba română* ș.a.), normele de *ortoepie* sunt stabilite împreună cu cele *ortografice*, deseori și cu aspecte *morfologice*. Aceeași poziție o adoptăm și lucrarea de față, îndeosebi datorită caracterului unitar al predării-învățării acestor reguli în practica școlară.